

Institut

Sessió sobre el dèficit fiscal

d'Estudis

**PUBLICACIONS
DE LA
PRESIDÈNCIA
26 / 2005**

*Conferències pronunciades
el 10 de febrer de 2005*

Catalans

**PUBLICACIONS
DE LA
PRESIDÈNCIA
26 / 2005**

Sessió sobre el dèficit fiscal

**PUBLICACIONS
DE LA
PRESIDÈNCIA
26 / 2005**

*Conferències pronunciades
el 10 de febrer de 2005*

Sessió sobre el dèficit fiscal : conferències pronunciades el 10 de febrer de 2005. – (Publicacions de la Presidència ; 26)

ISBN 84-7283-815-3

I. Institut d'Estudis Catalans

II. Col·lecció: Publicacions de la Presidència ; 26

1. Relacions fiscals intergovernamentals — Espanya — Congressos

2. Relacions fiscals intergovernamentals — Catalunya — Congressos

339.9(467.1:460)(061.3)

4

© dels autors de les conferències

© Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre de 2005

Tiratge: 450 exemplars

Text revisat lingüísticament per l'Oficina de Correcció
i Assessorament Lingüístics de l'IEC

Compost per fotocomposició gama, s. l.

Carrer d'Àrístides Maillol, 9-11. 08028 Barcelona

Imprès a ALTÉS arts gràfiques, SL

Carrer de Cobalt, 160. 08907 L'Hospitalet de Llobregat

ISBN: 84-7283-815-3

Dipòsit Legal: B. 50507-2005

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

ÍNDEX

Introducció,
per Francesc Gonzàlez i Sastre,
secretari científic (2000-2005)
7

Efectes del dèficit fiscal sobre els ciutadans a Catalunya,
per Antoni Serra i Ramoneda
15

Efectes del dèficit fiscal sobre Catalunya,
per Ramon Tremosa i Balcells
23

INTRODUCCIÓ,

PER

FRANCESC GONZÀLEZ I SASTRE,

SECRETARI CIENTÍFIC

(2000-2005)

En el nostre temps i en la nostra societat, l'anàlisi i l'avaluació de la realitat econòmica no són matèries que puguin quedar únicament en els cercles dels experts, de la mateixa manera que ha esdevingut imprescindible que les conclusions dels treballs dels biòlegs, dels físics i, en general, dels científics es coneguin i passin a formar part dels elements referencials de l'home actual. Els resultats de la recerca científica ja són part de la informació general, i col·laboren a conformar això que anomenem «la visió del món i de les coses»; són referent indiscutible per a quasi totes les qüestions pràctiques i configuren la part més inqüestionable del nostre saber. Actualment, fonamenten l'elaboració dels nostres valors i normes, igualment que des de sempre les experiències contrastades més o menys sàviament s'han integrat en les tradicions culturals dels pobles, per orientar o reglar el comportament, en interès de l'individu o del col·lectiu i amb més o menys encert i eficàcia. De manera especial, les anàlisis i conclusions de caràcter econòmic —com les de la medicina i probablement de molts aspectes d'altres ciències i tecnologies— han d'incorporar-se ràpidament com a elements referencials de la cultura actual perquè tenen conseqüències molt directes, freqüentment immediates, sobre la vida de l'individu o del grup i, per tant, requereixen emprendre accions, mesures o previsions amb promptitud.

És cert que l'economia obliga a l'ús de valors numèrics i que, malgrat que els clàssics ja indicaven que les matemàtiques són «quelcom que és necessari i no pot ser deixat a part» (Plató, *Les lleis*), els humans mostren una certa incapacitat per als números i les relacions entre els números, i en general per les matemàtiques. Hi ha autors que han dedicat llibres sencers a mostrar reiteradament aquesta nostra limitació, i han descrit casos exemplars que afecten els àmbits més diversos. De fet, és experiència de tots l'observació d'errors, imprecisions o lleugeresses en la presentació

pública de dades on s'hauria d'haver mantingut la claredat i el rigor corresponent a informacions que resulten de càlculs matemàtics perfectament definits; és notòria i especialment reprovable l'exposició al públic d'interpretacions errònies de resultats per haver-los situat en contextos arbitraris, falsos o equivocats. És freqüent usar amb lleugeresa un valor, que correspon a una definició precisa, i que indueix necessàriament —a vegades involuntàriament— a conclusions errònies o a interpretacions notablement allunyades de les realitats que es pretén descriure i qualificar. No obstant això, i per altra banda, també és experiència contrastada que les qüestions més difícils, si es presenten amb claredat, sense interferències retòriques, i sobretot amb insistència i recalcadament, per assenyalar-ne la importància, poden ésser compreses fins i tot per aquells amb especials dificultats o amb actituds reticents.

L'IEC, en el curs 2004-2005, va programar una sessió científica oberta al públic sobre un tema que ha passat a ser de primeríssima actualitat: els balanços fiscals i, especialment, el dèficit fiscal de Catalunya. És una qüestió de gran interès, amb considerables implicacions tècniques, però que sobretot té una gran significació política i una gran transcendència social. Els aspectes tècnics resulten d'apriorismes conceptuals difícils tot i que impliquen càlculs i expressions matemàtiques relativament simples, i això els fa inicialment inexpugnables, però després assequibles per als poc avesats als estudis econòmics. La difusió i repetició dels diversos conceptes aconsegueix una comprensió funcional —per tenir opinió i prendre decisions relacionades, si cal—, és a dir suficient, del nucli del problema.

Una altra cosa és la comprensió completa de les conseqüències de l'anomenat dèficit fiscal i de les mancances i distorsions de la distribució de la despesa pública sobre els diversos nivells del teixit social i econòmic. És a dir, de la sig-

nificació, l'extensió i, en general, la importància econòmica i política de l'anomenat dèficit fiscal. Sobretot es tracta de ponderar si la despesa pública és l'adequada i justa amb relació a les necessitats dels contribuents individuals com a ciutadans d'un país, una ciutat o un poble, i per tant membres d'ineludibles àmbits socials i realitats econòmiques productives. També si la inversió pública és la que correspon a l'esforç contributiu efectuat. Es tracta d'establir si els ciutadans, i els diversos territoris administrativament o políticament reconeguts, com les comarques, els municipis, les províncies i les comunitats on aquests ciutadans viuen i conviuen, tenen un tracte equànim en les seves contribucions a les despeses generals, i en l'aplicació de la despesa pública als àmbits dels seus interessos. Finalment, és important sobretot avaluar la transcendència d'una inversió pública adequada o insuficient tant sobre el benestar immediat de la població com dels seus efectes sobre l'evolució i el desenvolupament de l'economia.

Avui ningú no dubta que el volum de la despesa pública, tant en inversions com en serveis, s'ha convertit en un element decisiu en l'evolució econòmica dels països. És a dir, que la despesa pública no solament té efectes directes sobre el benestar de la població, sinó que actua com a estimulador i facilitador del desenvolupament dels dispositius productius industrials i comercials, i per tant com a element dinamitzador de l'economia. Ha estat repetidament demostrat que, fins i tot en els sistemes polítics ideològicament més inclinats a la disminució de la grandor de les finances públiques en el conjunt de l'economia, el seu pes ha augmentat considerablement, i que, de fet, els sistemes econòmics dels països desenvolupats es caracteritzen tant per una gran producció de béns i serveis com per un volum important de despesa pública. És evident, doncs, que el dèficit fiscal, que és un component negatiu de la despesa pública, i la consegüent inversió i despesa pública reduïda, és un afer central en els interessos dels pobles, i que la

importància de la seva magnitud relativa pot ser especialment lesiva i ocasionar conseqüències greus en el desenvolupament econòmic i social. Un es pregunta si el retard social i econòmic que es donà en els països colonitzats resultà del manteniment del baix preu de les matèries primeres o bé de la manca continuada de despesa pública en inversions, tant de les dirigides a la producció i infraestructures com de les destinades a ensenyament, innovació i protecció social. En aquest sentit, és conegut que països que estan en el grup del grans productors mundials de matèries primeres de consum general (alimentació, fibres naturals, etcètera) o de productes energètics de gran valor industrial o estratègic, que mantenen una despesa pública reduïda, o bé dirigida a objectius diferents del desenvolupament social i la dinamització industrial i comercial —com és la compra a l'exterior de material militar— es mantenen en una situació de subdesenvolupament socioeconòmic.

La sessió plenària de l'IEC va tenir dos ponents: el professor Serra i Ramoneda i el professor Tremosa i Balcells. El primer, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i catedràtic d'economia de la Universitat Autònoma de Barcelona, és conegut pels seus treballs estrictament acadèmics, i també perquè ha tingut altes responsabilitats tant en el món acadèmic i l'administració pública com en el món empresarial i financer. Presentà una ponència de contingut aparentment simple i anecdòtic però amb informació i reflexions molt il·lustratives i centrals del tema tractat, i ens portà progressivament a conceptes essencials com són el de la ineludible territorialitat de la despesa pública i la limitada solidesa i les evidents mancances en l'argumentació, que ha prevalgut fins ara, que les aportacions i els beneficis les fan i els reben els ciutadans individualment: evidencià amb tota claredat que, pel que fa als beneficis, els ciutadans els reben com a individus però també, i amb conseqüències especialment significatives, en tant que pobladors i usuaris d'un territori.

El professor Tremosa és especialment conegut pel públic general pel seu treball conjunt amb el professor Pons publicat amb el títol *L'espòli fiscal. Una asfíxia premeditada* (3 i 4, 2004) i per nombroses col·laboracions en la premsa sobre temes relacionats. És coautor també d'un nombre considerable de llibres de temes econòmics d'interès general i per a lectors especialitzats. Publica habitualment en revistes acadèmiques d'àmbit internacional sobre economia regional, política monetària i economia de la salut. El professor Tremosa, en la seva contribució a la sessió, féu un esforç considerable de síntesi per identificar clarament el problema, distingint entre dos conceptes de balances fiscals: el balanç entre la contribució dels ciutadans d'un territori i les despeses de l'Estat corresponents als serveis i les inversions en aquest mateix territori, i el balanç corresponent als fluxos de capitals públics entre territoris. Per exemple: les institucions de caràcter estatal que es troben a Madrid, a Sevilla o a Barcelona i que reben fluxos de capital públic —de despesa corrent i d'inversions—, on s'atribueixen? A Madrid, Sevilla i Barcelona? O, contràriament, es considera que els beneficiaris són tots els espanyols sobre la base que són institucions de tots? En el cas dels balanços fiscals clàssics, es considera que tots els ciutadans de l'Estat en són igualment beneficiaris. Si es consideren els fluxos de diners públics, els beneficiaris són Madrid, Sevilla i Barcelona, respectivament. El 1970, aproximadament la meitat del personal del Consejo de Investigaciones Científicas treballava en centres de Madrid. Els beneficis de les despeses ocasionades per aquests centres segons els balanços fiscals clàssics s'han d'atribuir a parts iguals entre tots els espanyols. Segons els balanços que valoren els fluxos de diners públics, cal considerar que les despeses indicades beneficien econòmicament els ciutadans de Madrid. Aquest darrer criteri, ens indicà el professor Tremosa, és el criteri que s'utilitza arreu per estudiar i avaluar les balances fiscals

i, si és el cas, per establir els justos equilibris entre els estats d'una federació o d'una confederació —Alemanya, Estats Units o bé Suïssa—, o entre els diversos estats en una comunitat supraestatal —Europa. Aquesta és la sòlida base econòmica dels representants grecs al Consell d'Europa en les seves al·legacions quan sembla que addueïen que estaven disposats a renunciar a tots els ajuts de la Comunitat Europea a canvi que Atenes fos la seu del govern comunitari. Aquell darrer criteri és el que s'accepta actualment arreu pel que fa a l'estimació de l'equitat en les inversions públiques.

És en els desequilibris corresponents a aquests balanços de fluxos monetaris on resideixen les causes dels creixements desorbitats de ciutats capitals de molts països. En els estats que mantenen una organització política centralista, l'acumulació desorbitada de població en les seves capitals és un fenomen que es produeix sense excepció, i és un indicador prou significatiu del desordre econòmic creat per una organització política i administrativa distorsionant. És el fonament del creixement econòmic espectacular d'alguna capital europea en comparança amb l'economia europea durant el segle XX i en el context de la seva evolució general. Un creixement molt més important amb relació a la seva situació inicial que el que va ocórrer a Alemanya en la postguerra europea i que va merèixer la denominació de *miracle*. En el cas indicat, el creixement no es basà en la producció industrial o en la innovació tecnològica, sinó en l'extensió i el desenvolupament de les organitzacions de serveis públics, resultant en un volum econòmic molt considerable que, afegit a l'autoritat política, aconseguí atraure també un bon nombre d'empreses de serveis i també les seues centrals de nombroses empreses multinacionals.

Cal indicar que a Espanya, per exemple, el creixement de la capital política i administrativa ha fet que l'àrea de Madrid, que té actualment el 34% dels treballadors de l'Ad-

ministració General de l'Estat, representi actualment al voltant de l'11,3% de la població total de l'Estat, i aquesta és una proporció marcadament superior a la corresponent a les capitals d'Alemanya, Itàlia, Portugal, Suècia, Canadà, Estats Units o Polònia, però inferior a la de França, Gran Bretanya, Perú, Mèxic, Argentina o Grècia. La població de l'àrea de Madrid s'ha multiplicat des de principi de segle per un factor superior a 8, mentre que les regions espanyoles que per motius diversos han tingut un major desenvolupament econòmic com les Balears, les Canàries, Catalunya, el País Basc o València han multiplicat la seva població per 3, per 6,5, per 3,6, per 4, i per 3, respectivament. La població general de tot l'Estat ha augmentat 2,2 vegades.

El treball del professor Tremosa explica i il·lustra una situació que ha d'ésser especialment preocupant per a les autoritats polítiques del nostre país i de tot l'Estat: la distribució desigual de la despesa pública i la insuficiència de finançament públic i el malbaratament de les inèrcies i potencials dels diversos col·lectius de l'Estat en la creació de riquesa, i especialment de Catalunya com a regió particularment productiva. És remarcable i novedós l'anàlisi que aquest autor fa de l'esforç i de la col·laboració de cada un dels diversos territoris de l'Estat en el finançament d'aquest, i de l'especial distribució de la solidaritat interregional.

EFFECTES DEL DÈCIFIT FISCAL
SOBRE ELS CIUTADANS
A CATALUNYA,
PER
ANTONI SERRA I RAMONEDA

La decisió de traslladar la seu de la Comissió Nacional de les Telecomunicacions des de Madrid a Barcelona ha suscitat una onada de protestes. En primer lloc, com fins a cert punt és lògic, del personal que hi treballa, per al qual el canvi de domicili significa sens dubte un trasbals. Més sorprenent ha estat la decisió de la presidenta de la Comunitat Autònoma de Madrid, la senyora Esperanza Aguirre, d'acudir a la via judicial en un intent d'anul·lar una decisió que considera que lesiona greument els interessos de tots els seus administrats. En darrer terme, la plantilla de l'esmentada Comissió és d'uns cinquanta empleats, si no ho recordo malament, per la qual cosa no representen sinó una ínfima proporció dels centenars de milers de funcionaris estatals que habiten en el territori governat per l'al·ludida senyora. Imaginin quina seria la seva enrabiada si en un afany autènticament descentralitzador es decidís traslladar a una altra ciutat espanyola tot un ministeri, amb milers de funcionaris, o fins i tot només el Senat, com en més d'una ocasió ha proposat el president Maragall.

Aquesta postura de la distingida política s'adiu malament amb l'oposició reiterada i públicament expressada per alguns dels companys de partit a la reclamació que des de Catalunya es fa del càlcul, pel Ministeri d'Economia i Hisenda, de les balances fiscals de les comunitats autònomes que integren l'Estat espanyol. L'argument que esgrimeixen per negar-se a la pretensió és que no són els territoris sinó els ciutadans els qui paguen impostos i reben els efectes de les despeses que es financen amb aquests impostos. L'exemple que alguns avancen de vegades, com per exemple el president d'Extremadura, senyor Rodríguez Ibarra, és que un veí de la seva comunitat d'un nivell de renda determinat ha de pagar al fisc el mateix import que un altre d'ingressos idèntics radicats a Catalunya. L'argument és sòlid, però només quan es refereix a una cara de la moneda. Perquè quan passem a l'examen de les despeses resulta que la majoria estan territoria-

litzades. La premsa avui aireja a bombo i platerets la decisió del Ministeri de Sanitat de finançar, juntament amb la iniciativa privada, el major centre europeu d'investigació cardiovascular, al capdavant del qual se situarà l'eminent científic Valentí Fuster. Aquest centre ocuparà tres-cents cinquanta científics i cinquanta administratius i tindrà les instal·lacions, pel que sembla modernes i perfectament equipades, a la rodalia de Madrid. Incidentalment val la pena assenyalar que amb aquesta decisió de localització es compensa amb escriure el suposat dany infligit a la Comunitat amb el trasllat de la Comissió Nacional de les Telecomunicacions. Igualment, quan el Ministeri de Foment decideix construir una autovia detalla amb precisió quin recorregut tindrà, a més de la quantia pressupostada de la inversió. *Ergo* la despesa està territorialitzada i no és segur que aquell ciutadà extremeny d'ingressos similars al català rebi la mateixa part alíquota dels efectes beneficiosos que la despesa pública genera. *Ergo* té lògica el càlcul de les balances territorials.

Hi ha elements que permeten creure que, des del punt de vista de la despesa, especialment de la dedicada a les infraestructures, la conurbació barcelonina en surt perjudicada en comparació amb la de Madrid. Vull subratllar aquesta dada perquè, al meu parer, no són Andalusia i Extremadura les dues comunitats que reben majoritàriament el possible dèficit fiscal català, si més no des del punt de vista de la despesa. En un article publicat a la *Revista Econòmica de Catalunya*, concretament en el número 51, donava alguns exemples numèrics que demostren que són molts els símptomes que indiquen que a Madrid hi ha una oferta qualitativament i quantitativament superior del que en un sentit ampli podríem denominar *serveis públics* a la que coneixen els residents a Barcelona.

Un dels exemples més punyents és el dels trens de rodalia de Renfe. Dades objectives que qualsevol mínimament

expert a navegar per Internet pot comprovar avalen aquesta afirmació. En efecte, una comparació entre diferents trajectes de longituds similars i amb el mateix o semblant nombre d'estacions intermèdies permet comprovar les diferències entre les velocitats mitjanes, els preus i les freqüències entre les dues àrees metropolitanes de les dues capitals, tal com es veu a la taula 1.

TAULA 1

<i>Trajecte</i>	<i>Distància en km</i>	<i>Durada en minuts</i>	<i>Tarifa en euros bitllet senzill</i>	<i>Tarifa en euros abonament deu viatges</i>	<i>Núm. estacions intermèdies</i>
Pg. Gràcia-Llinars	41	41	2,30	17,30	9
Atocha-Alcalá de Henares	39	35	2,15	15,40	9
Plaça Catalunya- Sabadell Centre	24	29	1,8	13,65	9
Atocha-Parla	24	24	1,65	13,40	5
Montcada Bifurcació-Manresa	55	58	3,60	24,70	15
Chamartín-Guadalajara	63	53	3,30	25,00	13

Si a més hi incloguéssim les freqüències de circulació, el paisatge encara s'enfosquiria més per als barcelonins. N'hi ha prou de dir que només hi ha tres trens de rodalia que diàriament van de Barcelona a Manresa, mentre que de Madrid a Guadalajara hi ha un comboi cada quinze minuts aproximadament. Queda clar, doncs, que el principi d'igualtat de tracte que propugna la Constitució no sembla que es compleixi de manera exquisida pel que fa a aquest servei. Però és que, a més, tot sembla indicar que les diferències que s'observen en la taula de més amunt, en comptes d'anar reduint-se, s'incrementaran en els propers anys, si es té en compte el que es pot llegir en els pressupostos de l'Estat de l'any en curs,

que literalment expressen les previsions d'inversió en milers d'euros de la taula 2.

TAULA 2

	<i>Llei 2005</i>	<i>Projecció 2006</i>	<i>Projecció 2007</i>	<i>Projecció 2008</i>
Madrid	90.965,87	110.831,10	127.563,80	54.375,20
Barcelona	7.427,96	8.000,00	32.500,00	10.000,00

Si es procedís a calcular les respectives balances fiscals, aquest cas no admet discussió. Són els ciutadans residents a Madrid els que es beneficien del bon servei de Renfe en les línies de rodalia d'aquesta ciutat, i els barcelonins els que pateixen les incomoditats d'un servei més deficient.

Hi ha ocasions en què l'atribució d'una partida de despesa a un territori concret pot conduir a discussió. Per aclarir aquesta afirmació ve sobre rodes un cas del qual recentment han aparegut notícies en els mitjans de comunicació. En efecte, les obres de remodelació i d'ampliació dels dos grans museus amb seu a Madrid —Prado i Reina Sofía— han conegut alguns problemes tècnics i pressupostaris. Aquestes notícies han recordat la forta inversió que el Ministeri de Cultura està afrontant per dotar aquests dos grans museus, als quals cal afegir-ne un altre, la Fundació Thyssen, amb unes instal·lacions de primeríssima categoria. Un cop acabades les obres serà difícil assenyalar en el món cap altra ciutat que pugui presumir com Madrid de comptar amb una oferta artística tan potent dins d'un reduït perímetre del seu centre urbà. Si les dades no em fallen, a data d'avui es calcula que les xifres finals de les inversions respectives seran de 113 M€ per al Prado, de 122 M€ per al Reina Sofía i de 38 M€ per a la Thyssen. En total, 273 M€. Doncs bé, amb tota seguretat un bon nombre de persones, i entre elles Esperanza Aguirre, es negarien a acceptar que tot aquest import recaigués íntegrament i exclusivament sobre la Comunitat de Madrid. El seu argu-

ment tindria un doble vessant. El primer seria que són molts els ciutadans amb passaport espanyol, no residents a Madrid, per no parlar d'altres que tenen documents de diferent color, que aprofiten qualsevol ocasió per acostar-se a aquests museus i extasiar-se davant les magnífiques obres que s'hi exposen. En conseqüència, dirien, una part dels beneficis de la inversió recau sobre altres territoris, per la qual cosa també han d'assumir una part del cost. Aquesta és una opinió respectable l'aplicació de la qual, però, no té límits. Perquè, per aquesta mateixa regla de tres, també una part de les despeses en inversió o manteniment de museus com el Guggenheim bilbaí o el MNAC barceloní també s'hauria de distribuir entre territoris diferents d'aquells on estan localitzats, ja que atrauen visitants d'altres comunitats. Per tant, qui finança no hauria de tenir cap importància, sinó qui n'obté satisfacció. Però, portant a l'extrem aquesta argumentació, podrien arribar a afirmar que qualsevol despesa amb càrrec al pressupost estatal s'ha de distribuir de manera proporcional a la població de cada comunitat autònoma. En definitiva, el poble espanyol és una unitat i no té cap importància el punt geogràfic on se situï la despesa, ja que tot ciutadà, pel sol fet de pertànyer a aquesta unitat, ja en rep els efectes beneficiosos. I es dona la casualitat, ja descoberta per Felip II, que Madrid és el centre de gravetat geogràfic peninsular. D'aquí té lògica que aquella part del pressupost de l'Estat que es localitzi a Madrid es reparteixi per igual entre tots els espanyols. En canvi, a partir d'ara, si és que finalment la Comissió Nacional del Mercat de Telecomunicacions s'estableix a Barcelona, serà normal que les despeses consegüents recaiguin sobre els catalans. Perquè, en definitiva, haurà estat una decisió «contra natura».

Després de molts anys d'espera sembla que s'atén la reclamació tants cops expressada des de Catalunya, on predomina la sensació que una proporció molt important dels impostos que paguen els catalans reverteix sobre altres terri-

toris, la qual cosa significa una quota de solidaritat que alguns titllen d'excessiva. Però és sabut que la sensibilitat dels saldos de les balances fiscals als criteris aplicats a la imputació de les despeses i ingressos als diferents territoris és enorme. No es tracta de petites variacions relatives, sinó de diferències abismals que poden arribar a canvis de signe que permeten alternativament situar alguna comunitat autònoma al mateix temps en la categoria de les receptores o en la de les solidàries. La discussió es perllongarà, si bé ara en l'àmbit dels criteris: legítimament es pot opinar que, tot i amb això, s'haurà avançat en algun aspecte. S'haurà superat una discussió al voltant de xifres imprecises i parcials sobre les quals tothom pot opinar, per substituir-la per una altra, aparentment molt més científica i objectiva, sobre criteris d'imputació en la qual només tindran veu els experts en una matèria tan abstrusa.

Per això, els més fermes defensors del criteri del benefici propugnarán i s'aferraran a una solució simple la font ideològica de la qual rau en la concepció de l'aparell central de l'Estat com a portaestendard dels interessos del conjunt dels ciutadans amb passaport espanyol, mentre que els governs autonòmics tenen una visió més limitada i se centren en la defensa dels interessos dels que resideixen en el territori de la seva competència. Això significaria, en l'exemple esmentat abans, que les inversions en els tres museus madrilenys es repartirien per igual entre tots els espanyols i, per tant, en funció de la població de cada comunitat autònoma. En aquesta manera de procedir hi ha implícit el supòsit que tot espanyol ha tingut com a efecte beneficiós de la inversió l'orgull de formar part d'un col·lectiu que compta amb tres museus de prestigi internacional, independentment de com de difícil o costós li resulti visitar-los. En canvi, el Guggenheim, o si més no la part finançada per la hisenda basca, recau íntegrament sobre la seva pròpia balança fiscal.

En definitiva, darrere de cadascun dels dos criteris hi ha una visió diferent d'Espanya i de la distribució de competències entre l'Estat i les autonomies. El meu pronòstic és que la publicació de les balances fiscals, si és que finalment es produeix, no canviarà gaire el panorama. Els autonomistes s'aferraran a les xifres de les balances fiscals resultants del flux monetari, mentre que els centralistes es mantindran fermes en la visió d'un Estat que es preocupa del poble espanyol i tracta per igual tots els seus membres. De tota manera, s'haurà avançat en la comprensió de les relacions entre els territoris. Cal desitjar, malgrat tot, que abans d'exposar les xifres finals, els informes explicitin amb tota claredat els criteris amb què s'han calculat.

EFFECTES DEL DÈCIFIT FISCAL
SOBRE CATALUNYA,
PER
RAMON TREMOSA I BALCELLS

L'any 2005 el pressupost consolidat d'ingressos del govern central de l'Estat espanyol amb els seus organismes autònoms, la Seguretat Social i els seus ens públics és previst que superi els 235.000 M€. I pel que fa al pressupost consolidat de despeses, aquest es va estimar en 279.000 M€. Mai el sector públic central espanyol no ha estat tan potent i ha disposat d'uns mitjans tècnics i humans tan sofisticats i perfectes per controlar l'activitat econòmica: l'Agència Tributària espanyola, per exemple, disposa d'un dels millors sistemes informàtics del món.

L'acció del sector públic central espanyol origina fluxos de diners entre les nacions i les regions de l'Estat, en la mesura que els impostos i les despeses públiques es distribueixen territorialment. La balança fiscal recull aquests fluxos econòmics: el saldo de la balança fiscal d'un territori amb una administració s'obté de la diferència anual entre la despesa pública que aquest (el govern central) hi realitza i els impostos que hi recapta. Quan en un territori els recursos recaptats superen els recursos que hi afluïxen parlem de *dèficit fiscal*, i quan el volum d'ingressos aportats per un territori és inferior als recursos que en rep parlem de *superàvit fiscal*.

Si es pregunta per què cal revisar ara el model de finançament autonòmic trobem la resposta en la desigual evolució que, en els darrers anys, presenten els diferents territoris més desenvolupats que integren l'Estat espanyol, tant pel que fa a indicadors de creació de riquesa (PIB *per capita*), com de distribució de riquesa (renda disponible *per capita*). La taula 1 en presenta l'evolució entre 1997 i 2002, darrer any disponible a hores d'ara d'acord amb estadístiques oficials definitives, que s'han actualitzat al gener de 2005. La taula 1 també presenta l'estimació per a l'any 2002 del PIB per habitant que el professor de la Universitat de Barcelona Jordi Pons ha realitzat tot depurant l'efecte esta-

dístic de la recent ampliació de la Unió Europea: a partir de 2002 la UE considera totes les regions dels vint-i-cinc països, per la qual cosa hi ha hagut un canvi estadístic en el PIB mitjà comunitari que trencava la possibilitat de fer comparacions amb els anys anteriors, quan només es consideraven les cent seixanta-sis regions de la UE-15.

TAULA 1
Evolució del PIB i de la renda disponible per capita

	<i>PIB per capita</i> <i>en paritat de poder de compra.</i> <i>Mitjana 166 regions UE-15 = 100</i>		<i>Renda per capita</i> <i>bruta disponible de les llars.</i> <i>Mitjana estatal = 100</i>	
	1997	2002*	1995	2002
Madrid	101	114	119	120
País Basc	94	105	120	124
Navarra	97	104	124	122
Catalunya	100	101	117	112
País Valencià	76	79	96	97
Balears	101	98	124	121

* Elaboració de Jordi Pons (UB).

FONTS: PIB *per capita*, Eurostat; renda disponible, INE. Any 2002, Eurostat (2005): news release, núm. 13. Any 1997, Eurostat (2000): news release, núm. 18.

Un efecte paradoxal del model de descentralització espanyol, del qual es diu que ja és el més descentralitzat del món, és que Madrid apareix com la gran beneficiada del procés de descentralització esmentat. Així, aquests resultats de creixement territorial són més propis d'un país centralista com França, on només París creix molt per sobre de la mitjana europea enfront del creixement vegetatiu dels altres departaments, que no pas dels models multipolars alemany o italià, on els territoris més productius se situen molt per sobre de les respectives capitals. També si per al període 1995-2003 es consulten estadístiques de productivitat per ocupat i de consum *per capita* hi observem un clar procés de divergència re-

gional (Caixa de Catalunya, 2004): Madrid, tot i l'augment del 10 % de la seva població, i les dues comunitats forals, que ja partien dels primers llocs en aquestes variables l'any 1995, creixen per sobre de la mitjana estatal, mentre que Catalunya i les Illes Balears són les úniques autonomies «riques» que «convergeixen en la pobresa» vers la mitjana estatal.

QUI FA UN ESFORÇ MÉS GRAN?

La fundació privada FUNCAS ha publicat al maig de 2005 les seves estimacions de creixement del PIB per comunitats autònomes de l'any 2004. A l'acte hi va assistir la presidenta de la comunitat de Madrid, Esperanza Aguirre, que ja en coneixia els resultats: Madrid encapçala el rànquing espanyol, mentre que Catalunya i les Balears figuren a la cua de la classificació. La presidenta es va afanyar a afirmar que «a Madrid li prova molt la solidaritat, ja que som els que més paguem i els que més creixem». Amb aquest argument, que també fan servir els acadèmics contraris a la publicació de les balances fiscals, es pretén desviar el debat sobre les causes de l'inferior creixement de l'economia catalana dels darrers anys en el terreny del finançament autonòmic.

En economia, com en física, hi ha coses que són impossibles: no es pot ser al mateix temps campió del creixement i de la solidaritat. Si un donant dóna dos litres de sang mentre els seus companys en donen només mig litre, després de sortir de l'hospital és impossible que el qui ha donat més sang guanyi una maratón. Els territoris que més es capitalitzen són els que més creixen, com ara Madrid, mentre que els territoris que més es descapitalitzen creixen menys, com ara Catalunya i les Illes Balears. Perquè cal recordar que, d'acord amb l'única fotografia feta de les balances fiscals a l'Estat espanyol a partir de dades oficials del govern espanyol per al període 1991-1996

(Castells *et al.*, 2000), Catalunya apareixia com a principal contribuent net de recursos a l'Estat en volum de diners (-7% del seu PIB anual de mitjana dels cinc anys), les Illes ho eren en percentatge del PIB (-7,5% del seu PIB anual) i després ho eren Navarra, el País Valencià i el País Basc (-3,5%, -2,5% i -1,6% del seu PIB anual respectivament). En canvi, el saldo de la balança fiscal de la comunitat de Madrid presentava un aportació de tan sols -0,09% del PIB anual madrileny: balança fiscal equilibrada o «dèficit fiscal zero» (figura 1), mentre que les dues comunitats forals eren contribuent netes. Aquests saldos fiscals, que van ser calculats amb el més precís i rigorós mètode de càlcul del flux monetari, no han pogut ser actualitzats des de 1996: per què s'amaga aquesta informació? No disposar d'aquesta informació de l'Estat alimenta la creença catalana que les balances fiscals són el secret més ben guardat del Regne i permet que alguns parlem d'espoli fiscal fins que no aparegui aquesta informació.

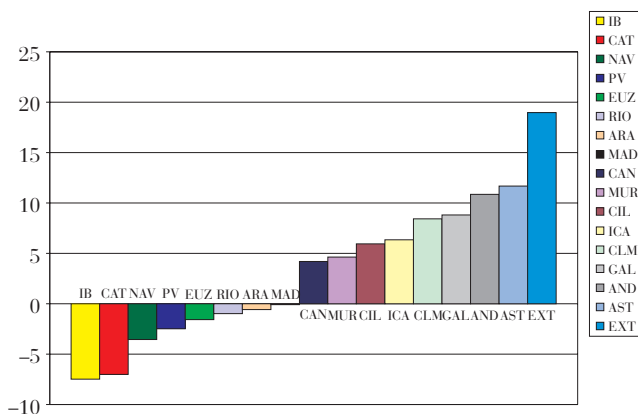

FIGURA 1. Balances fiscals amb el Govern central. Mitjana 1991-1996 en % del PIB regional.

FONT: Antoni Castells *et al.*, *Las balanzas fiscales de las CCAA*, Ariel, 2000.

En aquest context d'opacitat oficial, les úniques «balances fiscals» per al període 1997-2003 han estat publicades per la fundació privada madrilenya FUNCAS. Els seus autors, però, no en descriuen la metodologia de càlcul, qüestió que és especialment rellevant en el cas de la balança fiscal madrilenya: de fet, només la calculen amb la metodologia que resulta més favorable a les capitals d'Estat, per presentar Madrid com «la campiona de la solidaritat». A més, en l'edició de 2003 de FUNCAS els seus autors han rebaixat les estimacions de dèficit fiscal de Catalunya de 2002 sense donar-ne cap explicació. Els autors afirmen també que «assumim que algunes de les estimacions tenen algun component d'*opinió personal*» (p. 5). És rigorós, això? Per què els diaris editats a Madrid sempre presenten la foto de «Madrid, principal contribuïdora» com si fos veritat absoluta, a partir d'una metodologia tan poc rigorosa?

La Generalitat de Catalunya ha actualitzat al febrer de 2005 el dèficit fiscal català per als anys 1999, 2000 i 2001: dels valors mitjans del dèficit del 6% del PIB del període 1991-1996 aquest arriba al 9,2% l'any 2001 i amb la majoria absoluta del PP se sospita que aquest dèficit pot haver arribat als dos dígits, tal com estima FUNCAS per al 2003. Es pot establir, per tant, una clara relació de causa-efecte entre augment de dèficit fiscal i disminució del ritme de creixement econòmic, que confirmen també el cas valencià i el balear: el major creixement valencià s'explica per un menor dèficit fiscal (les estimacions més recents el situen entre el 3 i el 5% del seu PIB), mentre que el creixement balear figura a la cua en el context espanyol perquè secularment presenta el percentatge de dèficit fiscal més elevat amb relació al seu PIB (FUNCAS el situa en el 15% l'any 2003). De fet, se sospita que en els anys de la majoria absoluta del PP han augmentat els dèficits fiscals dels territoris contribuents nets i els superàvits fiscals dels territoris receptors nets, entre els quals podria figurar també Madrid.

Cal celebrar, del document de la Generalitat de Catalunya abans esmentat, una presa de posició clara i contundent pel que fa a la metodologia de càlcul de les balances fiscals. Molt hàbilment, ara des de Madrid, el PSOE no s'oposa frontalment a la publicació de les balances fiscals com feia el PP, sinó que s'argumenta que aquesta és una qüestió extremadament complexa i que hi ha múltiples maneres de calcular balances fiscals. La balança fiscal catalana de 1986 a 2001, però, ha estat només publicada amb el més rigorós i precís criteri del «flux monetari» (aquell que imputa íntegrament la despesa pública de l'Estat al territori on aquesta es realitza), i no segons el criteri del «benefici» (que realitza supòsits sobre quins són els beneficiaris potencials dels serveis públics). Aquest posicionament l'avalen els catedràtics Antoni Zabalza (exsecretari d'Estat d'Hisenda), Guillem López i Núria Bosch, entre d'altres experts que han liderat els estudis de federalisme fiscal a l'Estat.

29

Aquesta qüestió és molt important: el segon criteri acostuma a proporcionar resultats molt favorables a les capitals dels Estats, on hi ha la seu dels ministeris i on tenen el domicili fiscal les grans empreses del país. Segons el primer criteri, Madrid no presentava dèficit fiscal (Castells *et al.*, 2000), mentre que amb el segon criteri el dèficit fiscal madrileny sempre supera el català, en centrifugar-se i imputar a les altres autonomies una gran part dels sous dels quatre-cents mil funcionaris de Madrid i de les inversions a la capital.

Dues situacions il·lustratives finals que em semblen concloents: 1) La UE anualment publica les balances fiscals únicament segons el criteri del flux monetari, i en aquest debat metodològic el mateix conseller Castells sol explicar una anècdota exquisida i definitiva de quan era membre del Tribunal de Comptes Europeu, organisme encarregat de publicar quins estats europeus paguen i quins reben: davant d'una pretensió belga d'aplicar el criteri del benefici per tal

de fer menys evidents els beneficis de la capitalitat, un dels membres de Grècia va afirmar que canviava tots els fons de cohesió grecs per deu mil eurofuncionaris a Atenes; 2) La prova del cotó en el debat metodològic la tenim en la reacció madrilenya al trasllat a Barcelona de la Comissió Nacional de les Telecomunicacions. És que potser des de Barcelona aquesta oficina no «beneficia» igual Madrid i els altres territoris de l'Estat? Les vagues indefinides dels treballadors, el cessament del president que parla de «deportació», els recursos judicials del govern autonòmic de Madrid ens fan veure que el criteri bo és del flux monetari: el que compta és on es gasten els salaris dels treballadors de l'oficina i, sobretot, l'atracció que sobre les empreses del sector exerceix la comissió esmentada, que instal·len la seu al costat del poder regulador.

EL SECTOR PÚBLIC A CATALUNYA L'ANY 2003

L'any 2002 va ser publicat per l'Institut d'Estudis Autonòmics el llibre *El sector públic de Catalunya*, escrit per Jacint Ros Ombrevella, Jordi Pons i Ramon Tremosa. Aquest llibre, que va ser revisat pel Departament d'Hisenda Pública de la Universitat de Barcelona i per la Conselleria d'Economia i Finances, ofereix per a cadascun dels anys entre 1985 i 1998 (ambdós inclosos) una visió global del sector públic a Catalunya, tant del conjunt d'impostos recaptats com de la despesa pública realitzada per les diferents administracions que hi operen.

La taula 2 presenta un provisional i primer intent d'actualització d'aquest treball relatiu a l'any 2003, per tal com el llibre encara no ha pogut ser actualitzat per falta d'informació estadística oficial del sector públic central. Tot i això, gràcies als diputats catalans a Madrid Josep Antoni Duran Lleida i Joan Puig, va ser obtinguda la tardor passada informació completa relativa a les recaptacions de l'Agència

Tributària per territoris per a cadascun dels anys entre 1999 i 2003, així com també informació parcial (de prop del 60 % del total) relativa a la inversió pública i a la despesa pública dels diferents ministeris, «efectivament realitzada» i no presupostada, procedent de la Intervenció General de l'Administració de l'Estat, IGAE (vegeu *Avui*, 19.10.2004). Si es disposés de la informació restant relativa a la despesa pública esmentada podrien calcular-se les balances fiscals.

TAULA 2
El sector públic a Catalunya, any 2003

	<i>Impostos</i>	<i>Despesa pública</i>
<i>Àmbit d'Administració</i>	<i>M€</i>	<i>M€</i>
Central (Estat + Seguretat Social)	35.000 (21.000 + 14.000)	[15.000 / 18.000] (3.000 / 6.000 + 12.000)
Autonòmic (Tram autonòmic + tributs propis)	12.000 (9.000 + 3.000)	16.800
Local (Diputació + ajuntaments + consells comarcals)	5.000*	7.200*
Total	52.000	[39.000/42.000]
Dèficit fiscal de l'Estat = PIB català any 2003 136.000 M€ (INE)	Entre 10.000 i 13.000 M€ (9-10,5% PIB) S'han descomptat del càlcul els 6.000 milions de transferències de l'Estat als sectors públics autonòmic i local catalans	
% s/PIB UE-15 2003	43%	45%
% s/PIB català 2003	40%	[29-31%]

* Provisional.

FONT: Elaboració pròpia.

Aquesta taula pot servir per il·lustrar de què estem parlant quan ens referim al dèficit fiscal català. A Catalunya els catalans van pagar l'any 2003 uns 52.000 M€ en impostos dels quals 35.000 M€, quasi dues tercers parts, van ser re-

captats pel sector públic central. El dèficit fiscal català procedeix principalment del subsector Estat, ja que el subsector Seguretat Social presenta una petita diferència entre cotitzacions pagades i prestacions rebudes (en tractar-se de cotitzacions meritades personalment, no poden ser retallades discrecionalment). Un cop descomptat el tram autonòmic de participació en els impostos estatals (33 % IRPF, 35 % IVA i 40 % dels impostos especials, cedits l'any 2001 pel govern del PP), l'Agència Tributària es va endur 21.000 M€ (3,5 bilions de pessetes) i estímem que n'hauria retornat entre 3.000 i 6.000 M€. Pel que fa als valors de les administracions autonòmica i local, val a dir que els primers són ja definitius, mentre que dels segons se n'ha fet una estimació d'augment a partir dels valors liquidats de l'any 2002.

Els 52.000 M€ pagats per impostos l'any 2003 contrasten amb els 39.000 o 42.000 M€ rebuts, de tal manera que el dèficit fiscal català de l'any 2003 s'hauria situat entre els 10.000 i els 13.000 M€, i s'haurien descomptat del càlcul del dèficit fiscal català uns 6.000 milions de transferències de l'Estat als sectors públics autonòmic i local catalans. Entre aquests dos valors se situa l'estimació feta pel darrer *Balance económico regional* editat per la fundació privada FUNCAS, única que des de 1997 ençà ha anat fent estimacions de balances fiscals a l'Estat: per al 2003 hi és estimat el dèficit fiscal català en 14.240 M€, xifra que equival a una sortida neta de diners de Catalunya (sense cap contrapartida) de 450 euros per segon.

Les comparacions amb la UE es presenten al final de la taula 2. Si bé des del punt de vista dels ingressos recaptats per impostos Catalunya presentava l'any 2003 una pressió fiscal una mica inferior a la mitjana europea (40 %, enfront d'un 43 %), la despesa pública feta a Catalunya se situa clarament per sota de l'europea (29 %-31 % enfront d'un 45 %). Això il·lustra l'escàs protagonisme del sector públic en l'economia catalana i explica el pes creixent que el sector privat adquireix

en l'activitat econòmica del país. Catalunya està pagant impostos com si fos un país socialdemòcrata i està rebent despesa pública com si fos un país liberal. Aquest fet limita el nostre creixement econòmic (estem «deixant de créixer») i escanya els nostres serveis socials: «Amb aquest dèficit fiscal no hi ha política social possible a Catalunya» (Joan Coscubiela, 2003).

Si es pogués, per exemple, reduir el dèficit fiscal al 4 % del PIB en un any, això permetria a un hipotètic govern català fer el següent: el pes dels impostos pagats en relació al PIB podria baixar del 40 % al 37 % (deduccions a empreses i persones), alhora que el pes de la despesa pública podria pujar del 29-31 % actual al 33 % del PIB (més infraestructures i pensions). I és que avui l'economia catalana necessita totes dues coses: abaixar la pressió fiscal als empresaris i augmentar la inversió pública i la despesa pública al seu territori. Es podria llavors entrar en la discussió de quin país volem: si el model finès de pressió fiscal alta i presència forta del sector públic en l'economia, o bé el model irlandès, de pressió fiscal baixa i presència feble del sector públic en l'economia (tots dos funcionen prou bé). Ens cal abans, però, corregir de manera urgent el creixent desequilibri entre impostos pagats i despesa pública rebuda.

La qüestió principal és, per tant, de qui són els impostos pagats pels catalans: si són del govern de Madrid no hi ha res a discutir. Si són dels catalans, però, llavors es pot parlar de fixar un límit a l'aportació a l'Estat. Cal una resposta política per a una pregunta també política: els arguments teòrics hi són tots, però des de quan la política es fa amb arguments?

EUROREGIONS AL SEGLE XXI: UN NOU MARC POLÍTIC I FISCAL PER A CATALUNYA

L'expresident Aznar no es cansava de repetir que els debats sobre la revisió territorial que s'anaven congriant en la seva

segona legislatura eren «localistes i tancats». Si un examina, però, què s'estudia a les principals universitats del món veurà que es parla de nacionalisme més que mai: a la London School of Economics un dels màsters amb més èxit és el de nacionalisme, i a les millors universitats nord-americanes els investigadors es dediquen a estudiar precisament aquestes qüestions. Valguin en aquest sentit tres exemples: 1) El llibre *The Size of Nations* (2003), dels prestigiosos economistes Alberto Alesina i Enrico Spolaore del Massachusetts Institute of Technology, The MIT Press, un llibre en la primera pàgina de la introducció del qual ja es parla de Catalunya; 2) El document del Fons Monetari Internacional «Com prevenir la secessió» de Le Breton i Weber (2001), amb una conclusió tan lògica com evident: cal que els habitants dels territoris que són contribuents nets dins dels respectius estats no tinguin la sensació que paguen massa; 3) L'article «Economic integration and political disintegration» publicat l'any 2001 a la revista acadèmica d'economia més prestigiosa del món, l'*American Economic Review*, que després serà ampliat en el llibre abans esmentat. Alberto Alesina va ser convidat a presentar aquest article a la Universitat Pompeu Fabra, i el diumenge 13 d'octubre de 2002 el diari *La Vanguardia* li feia una entrevista a tota pàgina amb aquest titular: «La globalització portarà més independències».

La tesi d'Alesina i Spolaore fa referència a la dimensió òptima dels països, tot partint de la base que la dimensió del mercat influeix decisivament en la productivitat de les empreses: com més es liberalitzen els mercats i s'intensifica el comerç internacional menys importància té la dimensió d'un estat. Les empreses dels països més grans han estat històricament en condicions d'obtenir unes productivitats més elevades que les empreses dels països petits, i han pogut generar així uns nivells més alts de renda i de riquesa en un context de proteccionisme econòmic i d'aïllament comercial. Això

explicaria, per exemple, la consolidació dels estats nació europeus en els segles XVII i XVIII, de dimensió mitjana i gran, a partir moltes vegades de l'agregació de diverses i heterogènies realitats tant regionals com nacionals de menor dimensió.

De fet, els autors esmentats plantegen l'existència d'un constant *trade-off* o elecció entre les economies d'escala (les quals generen forces centrípètes que mantenen les regions políticament unides en estats més grans i n'afavoreixen la integració) i l'heterogeneïtat productiva i cultural d'abast regional (la qual genera forces centrífugues que tendeixen a separar les regions i n'afavoreixen la secessió). En aquest sentit, històricament aquests autors han observat que en períodes de proteccionisme econòmic i aïllament comercial generalitzat ha disminuït el nombre de països independents al món, per tal com era necessari formar estats més grans per aconseguir les economies d'escala abans esmentades en mercats també més grans.

En períodes històrics favorables al lliure canvi i al comerç internacional, però, les regions petites poden «permetre's el luxe» de convertir-se en països independents; de fet, els autors esmentats n'han observat un augment del nombre en l'àmbit mundial. Si els mercats estan oberts i integrats, no cal que les empreses de petits països pertanyin a un estat més gran. Aquest fet és el que ha permès que empreses de països petits europeus hagin esdevingut avui grans multinacionals mundials, en haver pogut generar les economies d'escala necessàries per créixer més enllà de les seves fronteres polítiques. Alberto Alesina va afirmar en la seva visita esmentada a la UPF de Barcelona l'any 2002 que la globalització econòmica comportaria un augment del nombre d'estats al món: per causa del creixent procés d'integració comercial i econòmica que s'està produint en diversos continents del món, especialment important a partir de la segona meitat del segle XX a Europa, l'obertura econòmica és un substitut perfecte de la dimensió política.

Tot plegat és el que permet preguntar-se a Josep Vicent Boira (2004) si realment «existeix l'economia d'Espanya?» quan proporciona potents arguments a favor de la importància i de la consideració de l'economia regional en el context europeu. Sense negar la potència dels estats i de les poderoses dinàmiques econòmiques i socials que es deriven de les seves actuacions, el fet cert és que a Europa en els darrers anys s'hi observa una evolució divergent en l'àmbit regional, per tal com les diferències entre les regions europees són cada vegada més grans. Per aquest autor, té cada vegada més sentit referir-se a l'economia de les grans regions espanyoles (EURAM o euroregió de l'arc mediterrani; vessant atlàntic; meseta central; sud peninsular) més que no pas a «l'economia-nacional-mitjana-aritmètica» que sintetitza realitats regionals diverses cada vegada més desiguals.

En aquest context, cal fer constar que l'EURAM és avui una realitat econòmica reconeguda en l'àmbit acadèmic internacional (Boira, 2002). En aquest sentit, Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears apareixen conjuntament en mapes de geografia política i econòmica que es publiquen a Europa i als Estats Units, a partir de la consideració de variables com la densitat de població, l'estructura econòmica, la tradició manufacturera, la vocació industrial i la densitat de xarxes de comunicació. Així, per exemple, Jordan i Bychkova (2002) dibuixen un mapa de la nova geografia econòmica europea en el qual mostren les zones de declivi i defineixen les fronteres dels nous nuclis d'activitats industrials en l'àmbit continental. Per aquests autors, tots els territoris de l'EURAM estan inclosos en l'espai de l'economia industrial moderna europea i Alacant n'és la porta sud: l'EURAM hi està classificat dins el subapartat especial de «manufactures d'alta qualitat i de béns de luxe», i la regió de Barcelona és definida com el seu centre motor en «manufactures d'alta tecnologia».

D'altra banda, Conti (2002) defineix l'estructura europea a partir de les «armadures urbanes i territorials» que la sustenten, i en el seus mapes també l'eix mediterrani és una de les seves articulacions principals: en la seva configuració espacial del sistema urbà i regional europeu, l'EURAM és perfectament identificable en la seva unitat a partir del model metropolità «polaritzat» de Barcelona, en tant que ciutat capital de l'euroregió definidora dels espais funcionals regionals europeus, la qual s'estén cap a València i cap a Palma de Mallorca; aquestes dues darreres ciutats presenten elevats valors d'urbanitat (museus, capacitat d'allotjament, població estudiantil, estructures universitàries i culturals), amb relativa alta presència d'empreses dels sectors tecnològics avançats i activitats lligades a estructures i funcions d'investigació. L'EURAM, doncs, a ulls forans i amb la perspectiva freda i desapassionada que aporta la distància, existeix.

BIBLIOGRAFIA

- ALCAIDE, J.; ALCAIDE, P. (2005). *Balance económico regional (autonomías y provincias): Años 1995 a 2004*. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorro.
- (2003). *Balance económico regional (autonomías y provincias): Años 1995 a 2002*. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorro.
- ALESINA, A.; SPOLAORE, E. (2003). *The Size of Nations*. The MIT Press.
- ALESINA, A.; SPOLAORE, E.; WACZIARG, R. (2000). «Economic integration and political disintegration». *American Economic Review*, núm. 90, p. 1276-1296.
- BOIRA, J. V. (2002). *Euram 2010: La via europea*. València: 3 i 4.
- (2003). *Transport per carretera i fluxos interregionals: El paper de l'eix mediterrani*. València: Institut d'Economia i Empresa Ignasi Villalonga. (Documents EURAM; 3)
- (2004). «Existeix l'economia d'Espanya? Arguments a favor d'una economia regional en el context europeu». *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 48, p. 33-40.
- CAIXA DE CATALUNYA (2004). «La despesa per habitant en les CCAA, 1996-2003: convergència o divergència regional?» *Consum i Economia Familiar*, núm. 34, p. 40-42.
- CASTELLS, A. (1998). «Les relacions fiscals de Catalunya amb Espanya: algunes reflexions en el context europeu». A: *Catalunya i Espanya, una relació econòmica i fiscal a revisar*. Barcelona: Proa.
- CASTELLS, A.; BARBERÁN, R.; BOSCH, N.; ESPASA, M.; RODRIGO, F.; RUIZ-HUERTA, J. (2000). *Las balanzas fiscales de las comunidades autónomas (1991-1996): Análisis de los flujos fiscales de las comunidades autónomas con la Administración central*. Barcelona: Ariel: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònomic i Locals.

- CONTI, S. (2002). «Sociedad de la información, ciudad y sistemas metropolitanos en Europa». A: SUBIRATS, J. [coord.]. *Redes, territorios y gobierno: Nuevas respuestas locales a retos de la globalización*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p. 177-200.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2005). *La balança fiscal de Catalunya amb l'Administració central*. Grup de treball per a l'actualització de la balança fiscal de Catalunya. Part Catalana de la Comissió Mixta de Valoracions Administració de l'Estat-Generalitat de Catalunya.
- JORDAN, T. G.; BYCHKOVA, B. (2002). *The european culture area: A sistematic geography*. Lahnham, d.: Rowman and Littlefield Publishers, Inc.
- LE BRETON, M.; WEBBER, S. (2003). «The art of making everybody happy: How to prevent a secession». *IMF Staff Papers*, núm. 50, p. 403-435.
- PONS, J.; TREMOSA, R. (2004). *L'espòli fiscal*. València: 3 i 4: Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa.
- ROS, J.; TREMOSA, R.; PONS, J. (2002). *El sector públic a Catalunya 1985-1998*. Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics.

